

QUAER. 3° *An oriatur HONESTAS PUBLICA ex matrimonio INVALIDO?*

Resp. Affirm., quia ante *Conc. Trid.* honestas oriabatur ex huiusmodi matrimonio. Concilium vero nihil circa hoc immutavit, quamvis ius antiquum pro sponsalibus de futuro coaretaverit (43). (*)

Excipe 1° si oriatur invaliditas ex defectu consensus. Sic ex Iure canonico. — Hinc non adest impedimentum *publicae honestatis*, si matrimonium vel ex errore, vel ex metu, aut cum ficto consensu contractum fuerit. — Vide S. Lig. n. 1062.

Excipe 2° si validitas veniat ex priore impedimento publicae honestatis, orto ex sponsalibus valide contractis (44); in hoc enim casu non inducitur impedimentum in praeiudicium priorum sponsalium. — S. Lig. n. 1064. — Hinc si Titius v. gr. initis sponsalibus cum Berta, eaque relicta, eius sororem ducat, ad primam redire potest, imo debet; nec indiget dispensatione, nisi matrimonium *consummaverit*.

631. — QUAER. 4° *An HONESTAS PUBLICA oriatur ex matrimonio CIVILI?*

Resp. Videtur affirmandum, sive contrahentes intendunt contrahere deinde coram Ecclesia, sive non; nam in 1° casu censetur contractus *sponsalitiis*; in 2° censetur matrimonium *clandestinum*, quod licet invalidum sit, ex dictis matrimonium ad quartum usque gradum dirimit (45). Vide S. Lig. n. 1064.

(43) Sic declaravit S. Pius V. Const. *Ad Romanum* 1. Jul. 1568. hisce verbis: *Nos itaque... attendentes, quod sponsalium appellatione, qua dictum Concilium (Trid.) utitur, non nisi improprie matrimonium verbis de praesenti conceptis contractum continetur... idcirco... declaramus ac definimus, Decretum Concilii huiusmodi omnino intelligendum esse et procedere in sponsalibus de futuro dumtaxat, non autem in matrimonio sic, ut praefertur, contracto, sed in eo durare adhuc impedimentum in omnibus illis casibus et gradibus, quibus de iure veteri ante praedictum Decretum Concilii introductum erat.*

(*) Cf. *Opus. Th. Mor.* V. 6. not. ad n. 1153.

(44) Hoc est, quod communiter dicitur,

hoc impedimentum non esse *retroactivum*. Qua de re expressam Bonifacii VIII. definitionem habes in Cap. *Unic. De Sponsal.* in VI.

(45) Alibi iam advertimus (sup. in not. ad n. 542.), vix fieri posse, ut qui ad magistratum accedunt matrimonium civile contracturi, ea de re prius non convenerint. Et si quidem conventum inter eos fuerat de matrimonio contrahendo coram Ecclesia, sponsalia ergo iam ex tunc praecesserant. Si vero haec deerat intentio, non modo nulla praecerant sponsalia, quae sunt promissio matrimonii, non vero concubinariae coniunctionis, sed neque in gestis coram magistratu, iuxta solidiorem opinionem, habes invalidum matrimonium eiusmodi, quod publicae honestatis impedimentum inferat. Et cf. l. c. decretum ss. Pontificis, quo res definita fuit.

PUNCTUM VI. — *De impedimento criminis.*

Crimen matrimonium dirimens (46) triplex est, scilicet 1° adulterium, 2° homicidium coniugis, 3° utrumque simul, modo certae concurrant conditiones, quas subiicimus.

I. *Adulterium solum.*

632. — Ad impedimentum ex hoc capite incurrendum requiritur, 1° Ut adulterium sit *verum, formale, consummatum*. Et primo quidem *verum*, id est, ut saltem alteruter fornicator matrimonio non mere *putativo*, sed legitimo ac valido, etiamsi forte non consummato, sit coniunctus. Deinde *formale* et quidem ex utraque parte, id est, ut uterque cognoscat, alterutrum esse coniugatum (47). Tandem *consummatum*, intercedente nempe copula carnali perfecta (48). Dixi, *formale ex utraque parte*, quia odia restringenda sunt. — *Ita communiter.* — S. Lig. n. 1036.

2° Ut adsit *promissio* matrimonii facta ab uno adultero et ab altero saltem aliquo signo acceptata (49), sive haec promissio praecedat, aut

(46) Est impedimentum iuris ecclesiastici; a quo num excuset ignorantia, sup. in not. ad n. 600. q. 2. dictum est.

(47) Sufficit igitur, ut quis scienter accedat ad feminam coniugatam, nec necessarium est, ut ista coniugata sciat, etiam eum, quocum adulterat, coniugatum esse.

Adde eum S. Alph. (lib. 6. n. 1036. V.), non esse dicendum *formale* adulterium, *etiamsi solum ex ignorantia culpabili et crassa complex ignoraret, alterum esse coniugatum*. A poenis enim excusat quaelibet ignorantia facti, nisi sit affectata: et praeterea ad *formale* adulterium requiritur *dolus*, qui abest, ubi adest ignorantia.

(48) In foro externo id semper praesumitur. Haec igitur valent pro foro tantum conscientiae; in quo (Vid. dicta sup. in not. ad n. 623. II.) si Confessarius vere deprehendat, actum etiam ex parte feminae consummatum non fuisse, non deberet scrupulum impedimenti iniicere, sive de matrimonio iam contracto agatur, sive de contrahendo (Schmalzgr. lib. 4. tit. 7. n. 50.). (*) Cf. not. 33. in fine.

(49) Tum promissio tum acceptatio debet esse *vera*, et ideo non sufficit *ficta*. Vid. S. Alphonsus (lib. 6. n. 1039), et Schmalzgr. (lib. 4. tit. 7. n. 22.-24.), qui id confirmat ex C. *Significasti* 6. *De eo qui duxit, etc.* Insuper non sufficit *conditionata* promissio aut acceptatio, quousque conditio nondum extat. Secus dicendum, si adiecta conditio purificetur ante mortem coniugis, ac multo magis si ante patratum adulterium; nam futile prorsus est, quod quidam (apud S. Alph. l. c. n. 1040. in fin.), aiunt, promissionem etiam post impletam conditionem non posse *puram* appellari. (Vid. Schmalzgr. l. c. n. 25.-28.). Et idem prorsus tenendum de opinione Pontii (*De Matr.* lib. 7. cap. 45. n. 2.), quod sufficiat alterius taciturnitas ad alterius promissionem. *Acceptatio* enim promissionis hic locum habet delicti, cui poena irroganda est; et notissimum est, delicta non praesumi; atqui in casu delictum praesumeretur, quia in taciturnitate habemus consensum mere praesumptum. Ergo. Quod vero mirabile est, Pontius, ut mox videbimus,

comitetur, aut sequatur adulterium; sed si praecedat, requiritur, ut retractata ante adulterium non fuerit. Probabilius autem non requiritur repromissio (50).

3° Ut tum *promissio* matrimonii, tum *adulterium* fiant *vivente priore coniuge*, seu constante eodem matrimonio (51). — *Ita ex pluribus locis Iuris can.* v. gr. ex *C. Si quis vivente 5. Caus. 31. qu. 1.* Item ex *C. Propositum 1., de eo qui duxit* etc. — S. Lig. n. 1037. et seq. (52).

dux est eorum, qui negant impedimentum incurri a machinante mortem coniugis, nisi intentionem matrimonii contrahendi exterius significet; et utitur ea potissimum ratione, quod *actus mere interior puniri non possit*. Nunc vero sui oblitus contendit, ad incurrendam poenam, acceptationem *mere internam*, imo et *mere praesumptam* sufficere! Sed iam alias advertimus, caecum furorem contradicendi Sanchezio in ineptias et contradictiones passim hominem abrupisse. Caeterum incassum, etiamsi adesset, huc advocaretur istius opinionis probabilitas. Neque enim mera opinio satis esse potest ad certum impedimentum adstruendum. Vid. Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 7. n. 21.).

(50) Huic sententiae nonnihil valoris accedere potest etiam ex *C. Significasti 6. De eo qui duxit, etc.* Verumtamen cum sua oppositae quoque sententiae non desit probabilitas (Vid. Schmalzgr. lib. 4. tit. 7. n. 30), in dubio an repromissio accesserit, ex generali canone, impedimentum ut mere probabile, atque adeo incertum (quod perinde est, ac nullum) censi potest.

(51) Nimirum tum adulterium tum matrimonii promissio cedere in iniuriam debent unius eiusdemque coniugis; quod non contingeret, si Berta v. gr. vivente primo marito, promitteret matrimonium Titio; cum eodem vero adulterium committeret, quando post primi mariti mortem Caio nupsisset.

(52) Adulterium ex iure matrimonium dirimit, non modo quando accedit pro-

missio matrimonii *futuri*, contrahendi scilicet *post mortem coniugis* (nam si promitteretur matrimonium contrahendum *alio coniuge adhuc vivente*, impedimenti ratio cessaret, ut cum DD. advertit Schmalzgr. (lib. 4. tit. 7. n. 9.), sed etiam si adulter, adhuc vivente coniuge, matrimonium de praesenti cum adultera contrahat, seu potius attentet; id patet ex *C. Cum haberet 5. De eo qui duxit* etc. Nec refert, utrum attentet matrimonium contrahere coram paroco ac testibus, an elandestine. In statuendo enim hoc impedimento non attenditur valor matrimonii aut sponsalium (si sola promissio intercedat), quae invalide, uti patet, contrahuntur, sed ratio criminis. Quod si complex ignoraverit legitimum coniugium, quando cum eo inivit matrimonium, duplicem distingue hypotheses; vel enim comperto alterius coniugio, adulterium, non retractans matrimonium, committit, et sic impedimentum inducetur; quia si post scientiam acceptam in matrimonio perseverat, hoc merito habetur pro scienter contracto, et cum adulterio coniunctum non minus provocat ad captandam alterius mortem, quam si scienter contractum ab initio fuisset; vel matrimonium retractat ante adulterium, aut etiam ab adulterio (quod *materiale* prius extitisset, et non *formale*) cessat statim, ac coniugium alterius comperit, et sic ratio impedimenti abest (Cf. Schmalzgr. l. c. n. 12. et 15.).

II. Homicidium solum.

633. — Tres conditiones requiruntur, ut ex hoc adsit impedimentum:

1° *Mutua conspiratio*; unde non sufficit, ut coniux coniugem suum occidat, si persona, quaecumque matrimonium initurus est, hanc actionem ignoret, aut contradicat. — *Ita communius ex C. Laudabilem 1. De conv. infidel.* — S. Lig. n. 1033. (53).

2° *Intentio matrimonii*. — *Ita communiter*, quamvis in iure non sit expressum. Ratio est, quia finis legis est, ne quis spe matrimonii propriam vel alterius coniugem occidat. Quidam cum Pontio requirunt, ut intentio illa aliquo modo fuerit alteri manifestata. Sufficere ait S. Lig. n. 1034., ut iudicia quaedam huius intentionis praecesserint, v. gr. familiaritates, epistolae amatoriae, etc. (54).

3° *Mors realiter secuta* ex actione physica vel morali alterutrius complicitis. Patet ex iure canonico. — *Ita communiter*.

III. Utrumque simul.

634. — Quando crimina adulterii et coniugicidii reperiuntur coniuncta, non requiritur mutua conspiratio ad coniugicidium, nec promissio matrimonii, sed haec tria sufficiunt:

1° Adulterium, quale supra expositum est. Hinc praecedere debet coniugicidio (55); non tamen necesse est, ut praecedat mortis machinationi.

(53) Communis itidem est doctrina, non sufficere, quod quis, audiens coniugis occasionem, eam approbet, ac ratam habeat (Schmalzgr. lib. 4. tit. 7. n. 56.-57.).

(54) *Parum* (ut post Sanchez lib. 7. disp. 78. n. 19., aliosque inquit Schmalzgr. lib. 4. tit. 7. n. 55.) *hoc ad praxim interesse videtur. In foro enim externo semper praesumitur machinatio in mortem alterius facta esse animo ineundi cum alia matrimonium, si mulier et vir alienus communi opera concurrunt ad mortem coniugis innocentis, vel quando praecessit adulterium.*

Adverte insuper, hanc *intentionis* externam manifestationem ideo solum ab istis auctoribus requiri, quia Ecclesia, ut dicunt, actus mere internos non punit; ad quem finem nihil profecto interest, num haec intentio manifestetur complici, an

alteri, itidemque num ante, an post crimen aliquo modo significetur; et insuper dum S. Alphonsus (n. 1034.) mere postulat, ut *familiaritates, munera, aut epistolae amatoriae* intercesserint, aperte patet, satis esse, quod alter significet, sibi animum inesse matrimonii contrahendi, non autem requiri ut significet, se *hac prorsus de causa mortem machinari, aut machinatum fuisse*. At enim si ita se res habet, quandonam haec intentionis manifestatio deesse poterit? Numquid enim celebrari matrimonium poterit, si qui contracturus illud est, aliquando suam hanc voluntatem non prodat?

(55) Ratio facile intelligitur; si enim praecedat mors coniugis, adulterium, quod consistit in copula cum coniuge alterius (certe viventis), locum habere amplius non poterit.

2° Machinatio mortis ab uno adulterorum ex intentione matrimonii; sufficit autem, ut haec intentio ab uno habeatur. — Ita Gousset, n. 824. — Carrière, n. 739. — Collet, etc. — S. Lig. insuper requirit *probabilis*, ut haec intentio alteri manifestetur (56).

(56) Quod superius diximus (not. ad n. 633.), hoc non esse intelligendum de manifestatione *finis*, quem quis sibi proponit occidendo, ex hoc confirmatur, quod res aequè procedat, etiamsi accidat, in scio adulteri complice. Demum adverte, pro opinione, quae intentionis significationem requirit, falso allegari (apud s. Alphonsum n. 1036. VI.) non solum Salmanticenses et Sanchez, sed et Vasquez, qui de speciali hac quaestione nihil omnino habet; sicut et Pontius (lib. 7. cap. 45. n. 5.) perperam in eandem rem allegat S. Thomam (*Suppl.* q. 60. art. 2.); nam S. Doctor sane de *intentione* loquitur; sed de externa intentionis manifestatione ne verbum quidem habet. Salmanticenses vero non bene allegari ex eo patet, quod scribat S. Doctor (l. c.): *Requiritur VI., ut occisio facta fuerit cum animo nubendi cum adultera, saltem ex parte occidentis, modo is externe talem intentionem ALTERI (idest adulterae) manifestarit.* Porro Salmanticenses nequaquam de intentionis manifestatione facta adulterae, sed generalim de exteriori aliquo interioris intentionis signo, prout dictum est in *Nota* ad n. 633., verba faciunt. Ita illi (tract. 9. cap. 42. n. 53.): *Requiritur tamen, quod talis intentio manifestetur exterius, quia Ecclesia non potest punire nisi quod potest cognoscere.* Iam vero Salmanticenses ibi nec Sanchezium nec Dicastillum citant.

Itaque ex Auctoribus a S. Doctore allegatis, praeter Salmanticenses, supersunt dumtaxat Pontius et Perez, demptis nimirum Vasquez, Sanchez, et Dicastillo. At enim Pontius, ut superius (not. ad n. 632.) vidimus, in apertam se contradictionem per hoc coniecit; et in eandem

omnino contradictionem se coniecit Perez (disp. 33. sect. 2. n. 8., et sect. 5. n. 4.), qui libenter a Pontio transcripsit. Neque omnino eiusmodi incommodo forte caret argumentum a S. Alphonso adhibitum, scilicet quod *Ecclesia actus mere internos punire non solet.* Et sane ubi quaerit (lib. 6. n. 1134.), an, cum petitur dispensatio pro matrimonio contrahendo inter propinquos, exprimenda sit copula incestuosa, quae inter eos utique habita fuerit ex intentione facilius obtinendi dispensationem, haec tamen mala intentio *tantum fuerit mente concepta*; ipse exprimendam eam in petitione contendit, et quidem sub poena nullitatis. Et utique ut sibi S. Doctor cohaereat, ad obiectum argumentum, quod *crimen mere internum pravi illius animi non subiacet potestati Ecclesiae*, reponit, non agi hic de poena, sed de dispensatione, quae in casu negatur. At vero numquid dispensationis negatio poena non est? Nonne ipse praemisit, hoc crimen a Pontifice *puniri*, dum maiorem imponit tum poenitentiam, tum pecuniae compensationem?

Caeterum argumentum, quod Pontius, a Salmanticensibus deinde et Perez ac S. Alphonso transcriptus, in rem praesentem inde petit, quod Ecclesia actus mere internos punire non potest, quia cognoscere illos non potest, in aequivoeco fundatur. Et sane theologii, qui quaecumque demum probabilitate tenent, obiectum legis humanae esse solum actus aliquo modo externos, non de quavis interioris actus manifestatione id asserunt. Exemplum esto in haeresi mere mentali seu interna. Consentimus enim omnes, hanc excommunicationis poenae non subiicere, uti pecca-

3° Mors ex machinatione unius adulterorum secuta, eodem modo ac supra dictum est de solo homicidio. Sic ex eodem iure. — Vide S. Lig. n. 1036.

Hoc impedimentum, quod propter duplex crimen unitum vocatur *utrumque simul*, unicum constituit impedimentum. Contra vero si et adulterium et homicidium suas proprias condiciones separatim habeant, uti n. 633. aut 634. expositae sunt, duplex inferunt impedimentum.

635. — Haec omnia sic paucioribus verbis memoria teneto.

1° *Adulterium* cum promissione matrimonii ab altero acceptata.

2° *Homicidium* ex communi conspiratione et cum intentione contrahendi, saltem ab uno habita, et manifestata.

tum mere internum. At vero quaero: ideone externum fit hoc peccatum, adeo ut excommunicationi subsit, quod quis manifestet, se hoc mere internum peccatum commisisse? Nimirum actus peccati non dicitur exterior, quia quomodocumque fit manifestus, sed quia in genere moris unum et idem est cum actu interiori, ita ut cum hoc unum totale constituat. Porro in casu praesenti actus interior in eo est, quod quis *ex intentione matrimonii* cum adultera occisionem machinatur. Est ergo mera voluntas seu potius intentio finis, quatenus animo suo ad hunc finem seligit ac dirigit tamquam medium coniugis occisionem. At vero quisnam demum in casu erit exterior actus, quo se ita prodat interior illa intentio, ut unum actum moralem constituat, adeo ut possit quodammodo dici *intentionis exterior actus*? Non occisio coniugis, quia ex alio fine occidi haec potuit. Non contractus ipse matrimonii cum adultera, quia nexum necessarium non habet cum voluntate medii selecti, nec per se est actus illius intentionis exterior. Restat ergo ut intentio illa indicetur quopiam alio signo. Atqui quodcumque demum signum excogites, nunquam tale erit, quod cum interiore intentione unum totale in genere moris constituat. Erit intentionis significatio aut confessio actui intentionis extrinseca, nequaquam vero actus inten-

tionis exterior. Ergo sublata aequivocatione seu confusione inter interiorem et exteriorem actum quatenus haec duo unum eundemque moralem actum constituunt, et inter manifestationem actui interno omnino extraneam, quae idcirco nihil ad constituendum eundem illum actum confert, argumentum illud Pontii plane condidit. Quippe cum dicitur, Ecclesiam punire v. gr. censuris actum exteriorem, haud intelligitur confessio, seu expressio peccati interni, sed ipse actus peccati exterior unum itemque peccatum cum actu interiori constituens.

Ex his illud potius potest concludi, novum hinc oriri argumentum contra illam opinionem, quae Ecclesiae negat potestatem circa actus mere internos, de qua vid. vol. I. n. 89. Nam unanimis est omnium DD. sententia, impedimentum eriminis iuxta praedicta incurri, quando constet de occisione coniugis ex intentione matrimonii cum adultera seu complice occisionis. Porro ista intentio, quae occisionem ceu medium assumit ad consequendum finem illius matrimonii consequendi, utique potest enarrari seu manifestari, sed non habet per se actum externum, quod dici queat externum peccatum pravo voluntatis interna actui respondens. Ergo facto ipso unanimiter omnes potestatem Ecclesiae in actus mere internos admittunt et profitentur.

3° *Utrumque simul* intuitu matrimonii, sed sine conspiratione et matrimonii promissione (57).

PUNCTUM VII. — *De impedimento disparitatis cultus.*

Disparitas cultus intelligitur *in genere* diversitas religionis inter contrahentes. Sed hic intelligitur proprie disparitas, quae inter baptizatum et non baptizatum intercedit. Attamen etiam de disparitate cultus inter baptizatos matrimonium contrahentes, seu *de matrimoniis mixtis* hic dicemus.

636. **Principia.** — I. *Cultus disparitas*, quae est inter baptizatum et infidelem, seu non baptizatum, matrimonium efficit invalidum. Ita ex iure non scripto, idest consuetudine vim legis habente (58). — Vid.

(57) Cum hoc criminis impedimentum sit iuris ecclesiastici, locum non habet inter infideles, uti ex communi doctrina tangit et S. Alphonsus (lib. 6. n. 1037.), etiamsi dein ad fidem veniant. Quod idem dicendum, si quoad primam e receptis huius impedimenti causis, alterutrum, aut adulterium scilicet, aut promissio tantum facta sit post baptismum (Vid. Schmalz. (lib. 4. tit. 7. n. 3.), itemque, si quoad tertiam causam fidelis non fuit particeps caedis, quam infidelis patravit (Schmalzgr. ibid. n. 46.). Contra vero si fidelis, promisso matrimonio, adulterat cum infideli, itemque si fidelis (quoad tertiam causam) caedem patravit, vel (quoad causam secundam) particeps machinationis seu caedis fuit, impedimentum incurrit, quo consequenter, licet indirecte, ligatur et infidelis, non secus ac in impedimento disparitatis cultus contingit. Immo id locum habet, etiamsi uxor fidelis hoc ideo fecerit, ut vir infidelis, inito postea cum ipsa matrimonio, ad fidem convertatur, prouti disertè habetur in *C. Laudabilem* 1. *De Convers. infid.*, ubi Pontifex hanc reddit rationem, quod *tale damnum tali lucro Ecclesia compensare non velit* (Vid. Schmalzgr. l. c. n. 46.-48.).

(58) Cum consuetudine niti hoc impedimentum videretur, consuetudo autem vim non habeat in locis, in quibus, nedum

invaluerit, ne inchoata quidem fuerit, hinc actum id est, quod et Diana (tom. 6. Tr. 1. res. 13. n. 2.), et Verricelli (*De Matr.* q. 175. n. 6.), et Clericati (*De Matr.* dec. 26. n. 23.), et post eos Benedictus XIV. (*Const. Singularem Nobis*, 9. Febr. 1749. §. 19.) narrant, graves aliquot Theologos, e quorum numero fuit Lessius, in Consultatione Romae habita, censuisse, disparitatem cultus apud Sinenses et Iaponios iis initiis conversionis non esse impedimentum dirimens, et in his circumstantiis posse Episcopos ibi suspendere legis promulgationem. Finis autem quaestioni, ut subiicit (ibid.) Benedictus XIV., impositus fuit *decernendo, consuetudinem non receptam posse id efficere, ut S. Sedes, cum coeperant Sinenses, Iaponensesque catholicam fidem amplecti, Vicariis apostolicis facultatem daret, qua super impedimento disparitatis cultus cum iis dispensarent.* Hanc porro facultatem concessam fuisse narrat Benedictus XIV. ex documentis impressis Parisiis an. 1627. et 1676.; pluresque eiusmodi concessionem videre est apud P. Perrone (*De Matrim.* lib. 2. sect. 1. cap. 7. art. 2.).

Caeterum cum S. Sedes sub Clemente XIII. per instructionem ad missionarios missam e Congreg. S. Officii praeceperit, ut si matrimonia inter catholicos

S. Lig. n. 1044. — Hoc evincitur ex doctrina communi SS. Patrum et Theologorum (59), idque compertum esse asserit Benedictus XIV. in *Epistola ad Cardinalem Eboracensem* §. 10.

II. Diversitas autem religionis inter baptizatos non constituit impedimentum dirimens. Probatur ex eo, quod nulla lege aut consuetudine irrita declarentur matrimonia inter catholicos et haereticos. — *Ita unanimis consensus Theologorum.*

III. Diversitas religionis inter catholicos et haereticos seu apostatas constituit impedimentum impediens. Eruitur tum ex praxi Ecclesiae, quae fideles ab istis matrimoniis semper maxima sollicitudine avertit, tum ex Declaratione expressa Benedicti XIV., qui haec connubia vocat *destabilia, quae sancta Mater Ecclesia perpetuo damnavit atque interdixit*, (Bulla *Matrimonia*, circa matrimonia Hollandiae 4. Novembr. 1741.).

637. **Quaesita.** — **QUAER.** 1° *Quonam iure dirimatur matrimonium inter baptizatos et non baptizatos?*

Resp. Certum est, dirimi solo iure ecclesiastico (60). Etenim prioribus Ecclesiae saeculis hoc impedimentum non existebat, et plura matrimonia huiusmodi approbata leguntur in Historia Ecclesiastica, uti matrimonium *S. Monicae cum Patricio* (61). — Confirmatur etiam ex Declaratione Pii VI. in *Epist. ad Card. de Frankenberg, Exequendo*, 23. Iulii 1782. (62).

638. — **QUAER.** 2° *Quibusdam competit facultas a tali impedimento dispensandi?*

Resp. Soli Romano Pontifici, exclusis omnino Episcopis, nisi hanc a Summo Pontifice facultatem obtinuerint, quae tamen iisdem, licet instantissime postulantiibus, a S. Sede nunquam fuit concessa, prout te-

et infideles absque dispensatione forte contracta fuissent, *consensus deinde foret renovandus*; inde elucet, ibi quoque deinceps hoc impedimentum ceu dirimens habitum fuisse.

(59) Nimirum Theologi non solum ex doctrina Patrum, sed etiam ex S. Scripturis evincunt, eiusmodi matrimonia iure tum naturali, tum divino positivo, tum etiam Ecclesiae Canonibus prohiberi, atque adeo esse illicita; qua de re vid. Sanchez (lib. 7. disp. 71.) et Schmalzgr. (lib. 4. tit. 6. n. 121.-124.); sed simul fatentur, nullo ex his fontibus elici, illa esse etiam irrita; et, ut ait Benedictus XIV. (*Const.* ab A. citata) *cum impedimentum illud iure canonico statutum non fuerit,*

superest, ut *communi Ecclesiae Catholicae consuetudine susceptum atque firmatum inveniat.*

(60) Catharinus cum paucis aliis apud Sanchez (lib. 7. disp. 71. n. 6.) maluerunt, haec coniugia esse irrita iure divino; quorum rationes refert, diluitque Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 6. n. 126. et seq.) DD. autem pro communi et vera sententia opposita vid. apud Sanchez (l. c. n. 7.).

(61) Plura eiusmodi exempla, ac SS. Patrum in eandem rem testimonia vid. apud Schmalzgrueber (lib. 4. tit. 6. n. 120.-123.).

(62) Declaratio Pii VI. non spectat ad impedimentum *dirimens* matrimonia inter fideles et infideles, sed ad *impediens* inter catholicos et acatholicos.